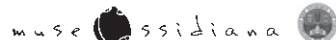

Bloc d'obsidiana procedent del Monte Arci, colada volcànica SA (Sardenya, Itàlia). Museo Ossidiana (Pau, Sardenya-Itàlia) / LitoCAT (CSIC-IMF, Barcelona)

Museus en xarxa, coincidències insòlites

és una activitat de la Xarxa de Museus Locals. Els museus participants posen en diàleg peces dels seus fons que impliquen una relació simbòlica, estètica o conceptual. Aquesta proposta permet reflexionar sobre els objectes, els esdeveniments, els museus i els municipis.

Diputació Barcelona | Àrea de Coneixement i Noves Tecnologies

Gerència de Serveis de Cultura

Carrer Comte Urgell, 187
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566
gs.cultura@diba.cat
www.diba.cat/cultura

Direcció de Comunicació. D.L.: B-

Coincidències Insòlites

Sabadell \ Gavà \ Barcelona \ Vilafranca del Penedès

Museu d'Història de Sabadell
Sabadell, del 18 de maig
al 14 de juliol de 2013

Museu de Gavà
Gavà, del 16 de setembre
al 10 de novembre de 2013

CSIC-Institució Milà i Fontanals
Barcelona, del 18 al 30
de novembre de 2013

VINSEUM
Vilafranca del Penedès,
del 5 de desembre de 2013
al 12 de gener de 2014

Diputació Barcelona

Àrea de Coneixement i Noves Tecnologies

VIDRES NEGRES DEL NEOLÍTIC. D'on vénen?

L'obsidiana és un vidre natural, brillant, de color negre, gris o verd fosc, d'origen volcànic. En el neolític, fa més de 6.000 anys, va ser molt valorat i a bona part de la Mediterrània es va fer servir per fabricar eines de tall. Les úniques peces d'aquest tipus que es coneixen a tota la Península Ibèrica es troben a Catalunya i són custodiades per tres museus de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona. Un equip interdisciplinari d'arqueòlegs, geòlegs i tècnics de museus les ha estudiades i ha determinat qüestions com ara la font d'origen de la matèria primera, la forma com es van modificar o les feines per a les quals van ser usades.

A la Península Ibèrica s'han localitzat peces d'aquest material en diversos jaciments prehistòrics, tots situats a Catalunya. Es coneix l'existència de sis exemplars, apareguts en enterraments, formant part dels aixovars que acompanyaven els morts d'unes comunitats que essencialment vivien de l'agricultura i la ramaderia. Els arqueòlegs les han estudiat i han determinat que es tracta, bàsicament, d'eines: ganivets, peces de falç... Sempre han sabut que la matèria volcànica amb què estaven fabricades no era autòctona, sinó que havia de procedir d'un indret allunyat i que, a més, per la seva raresa, podia tenir un valor més enllà del funcional. Ara, al segle XXI, els avenços científics ens han permès saber-ne moltes coses més, una de les quals és molt important per als investigadors i també per a tothom. Les peces s'han analitzat en un laboratori especialitzat d'Orleans, a França, i ara ja sabem d'on vénen.

Les peces d'obsidiana neolítiques de Catalunya

Les peces d'obsidiana documentades en alguns jaciments arqueològics neolítics localitzats a les comarques del Vallès, el Penedès i el Baix Llobregat són les úniques que es coneixen fins ara a la Península Ibèrica.

Aquestes sis peces que exposem juntes s'han trobat a cinc jaciments: Bòbila Padró (Can Tiana, Ripollet), Bòbila Madurell (Sant Quirze del Vallès), Mines Prehistòriques de Gavà, Can Gambús-1 (Sabadell) i la Serreta (Vilafranca del Penedès).

Totes daten d'un període d'entre finals del V mil·lenni i els primers segles del IV mil·lenni aC; és a dir, de fa entre 6.200 i 5.500 anys.

Aquestes restes sempre han aparegut formant part de l'aixovar funerari d'enterraments individuals o dobles, totes han estat tallades per pressió i algunes presenten senyals d'haver estat usades per fer diferents activitats: sega de cereals, tall de carn o treball de pells, etc.

Tanmateix, el context funerari en què es troben, com també el fet que sovint es documenten juntament amb altres elements rars, d'origen llunyà o d'especial significació (el sílex melat de la Provença, la jadeïtita dels Alps i la variscita de les mines de Gavà en són un bon exemple), permet suposar que el seu valor sobrepassaria l'estrictament utilitari i tindrien un cert valor simbòlic o ritual.

La font d'origen

Aquestes peces d'obsidiana s'han analitzat al laboratori del Centre Ernest Babelon de l'Institut de Recherche sur les Archéomatériaux (CNRS, França). Per estudiar-les s'han utilitzat dues tècniques: fluorescència de raigs X i espectrometria de masses amb font de plasma i mostreig per ablació làser, els resultats de les quals són perfectament comparables.

Aquestes anàlisis han permès identificar els elements químics més diagnòstics i comparar-los amb els valors de referència obtinguts prèviament amb mostres d'obsidians provinents de les diferents fonts d'origen de la Mediterrània occidental: illes de Sardenya, Palmarola, Lipari i Pantelleria.

Així, i amb l'ajut de l'estadística, s'ha pogut confirmar que la font d'origen de les restes neolítiques d'obsidiana de Catalunya és l'illa de Sardenya concretament el Monte Arci (colada volcànica SA).

Els resultats d'aquesta recerca demostren que aquestes obsidians són les que, a partir de la font d'origen sarda, haurien arribat més lluny, seguint un recorregut marítim i terrestre d'uns 1.300 km. Això sol ja ens parla de la complexitat que caracteritzava aquestes comunitats pageses del neolític ple a la Mediterrània Occidental, i se'ns plantegen moltes preguntes: com van arribar aquests materials a la costa i a la depressió prelitoral catalanes? Quins foren els mecanismes de transport i de circulació? Foren objectes "preuats" d'intercanvi? Tenien, a banda de l'ús com a eines, un valor simbòlic justament per la seva raresa i el seu origen llunyà?

Textos: Josep Bosch Argilagós (Museu de Gavà); Roser Enrich Gregori (Museu d'Història de Sabadell); Jordi Farré Huguet (VINSEUM); Genís Ribé Monge (Museu d'Història de Sabadell); Xavier Terradas Batlle (CSIC- Institució Milà i Fontanals). **Amb la col·laboració de:** Mònica Borrell (Museu de Gavà); Xavier Esteve (Triade Serveis Culturals); Juan Francisco Gibaja (CSIC- Institució Milà i Fontanals); Bernard Gratuze (CNRS-IRAMAT Centre Ernest Babelon); Carlo Lugliè (Museo Ossidiana / Università di Cagliari); Xavier Oms (Universitat de Barcelona); Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

Museu d'Història de Sabadell

Carrer de Sant Antoni, 13 – 08201 Sabadell

Nom: 1. NUCLI DE LAMINETES D'OBSIDIANA
2. FRAGMENT PROXIMAL DE LAMINETA D'OBSIDIANA
3. FRAGMENT MEDIAL DE LAMINETA D'OBSIDIANA
4. LAMINETA SENCERA D'OBSIDIANA

Identificació i inventari:

MHS-2731
MHS-12309
MHS-12310
MHS-17446

Procedència:

1. BÒBILA PADRÓ (CAN TIANA, RIPOLLET)
2 i 3. BÒBILA MADURELL (SANT QUIRZE DEL VALLÈS)
4. CAN GAMBÚS-1 (SABADELL)

Dimensions:

1. 34 x 24 mm / 2. 14 x 10 x 2 mm / 3. 12 x 10 x 2 mm / 4. 31 x 8 x 1,3 mm

Museu de Gavà

Plaça de Dolors Clua, 13-14 – 08850 Gavà

Nom: LÀMINA SENCERA D'OBSIDIANA

Identificació i inventari:

MG-1205

Procedència:

MINES PREHISTÒRIQUES DE GAVÀ
(SECTOR FERRERES, MINA 83)

Dimensions:

79 x 11 x 4 mm

VINSEUM

Plaça de Jaume I, 1 - 08720 Vilafranca del Penedès

Nom: FRAGMENT DISTAL D'UNA LAMINETA D'OBSIDIANA

Identificació i inventari:

MV-18314

Procedència:

LA SERRETA
(VILAFRANCA DEL PENEDÈS)

Dimensions:

22 x 9 x 1,7 mm